

ПОШИРЕННЯ *AMBROSIA ARTEMISIIFOLIA* L. (ASTERACEAE) НА ТЕРИТОРІЇ МІСТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬК І В ЙОГО ОКОЛИЦЯХ

Л. Й. Маховська, М. А. Федоляк, В. А. Федоляк

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Інститут природничих наук,
кафедра біології та екології

*Приведені результати досліджень особливостей заселення і поширення *Ambrosia artemisiifolia* L. на території міста Івано-Франківська та його околицях.*

*Ключові слова: *Ambrosia artemisiifolia* L., поширення, чисельність, частини міста Івано-Франківськ.*

*Makhovska L. J., Fedoljak M.A., Fedoljak V.A. The spreading of *Ambrosia artemisiifolia* L. (Asteraceae) on the territory of Ivano-Frankivsk and its suburbs. The article shows the results of the investigation of *Ambrosia artemisiifolia* L. (Asteraceae) colonization and spreading peculiarities on the the territory of Ivano-Frankivsk and its suburbs.*

*Key words: *Ambrosia artemisiifolia* L., spreading, parts of the town of Ivano-Frankivsk*

Вступ

В Україні вплив неаборигенних рослин на довкілля зростає з кожним роком. Чітко простежуються тенденції збільшення кількості видів адвентивних рослин, розширення спектру їх місцезростань, зростають темпи заносу, поширення і ступінь натуралізації видів [5].

Усе більшого економічного значення набувають адвентивні бур'яни американського походження і в першу чергу види триби амброзієвих. У літературі описано більше 40 видів амброзії, на Україні – три: *Ambrosia artemisiifolia* L., *A. trifida* L., *Ambrosia artemisiifolia* L. Усі види цього роду за походженням пов'язані лише з американським континентом. [3]

Ambrosia artemisiifolia L. – малорічна яра рання рослина з родини Asteraceae – з високою інвазійною здатністю, фітозабруднювач лучного комплексу. Цей вид має ряд біологічних особливостей – потужну кореневу систему, здатність витримувати підтоплення, утворюючи додаткові корені, швидке відростання після скошування, високу насінневу продуктивність, насіння молочної та воскової стиглості, здатне дозрівати і давати повноцінні сходи, високий ступінь пластичності у вимогах до температури повітря та вологості ґрунту, адаптованість сходів до високого ступеня освітленості, високі алелопатичні властивості, що виникли в процесі еволюції і забезпечили швидке поширення по Євразії й Україні, зокрема.

Пилко *Ambrosia artemisiifolia* L. є причиною виникнення багатьох алергічних захворювань, які об'єднані під назвою «полюноз». Ці захворювання відомі також під назвами «сінна лихоманка», «пилкова алергія», «сінна астма». Люди починають хворіти за різного насичення повітря пилом рослин (не менше 20 пилкових зерен на 1 см³). Домінуючим проявом захворювання є алергічне запалення очей та носа. Людина відчуває легкий свербіж у носі, що проявляється нападом чхання. Ці перші ознаки можуть викликати більш тяжкі симптоми (підвищення температури, риніт, кон'юктивіт, бронхіальну астму) [3].

Метою нашої роботи було вивчення особливостей заселення і поширення *Ambrosia artemisiifolia* L. на території міста Івано-Франківськ і в його околицях.

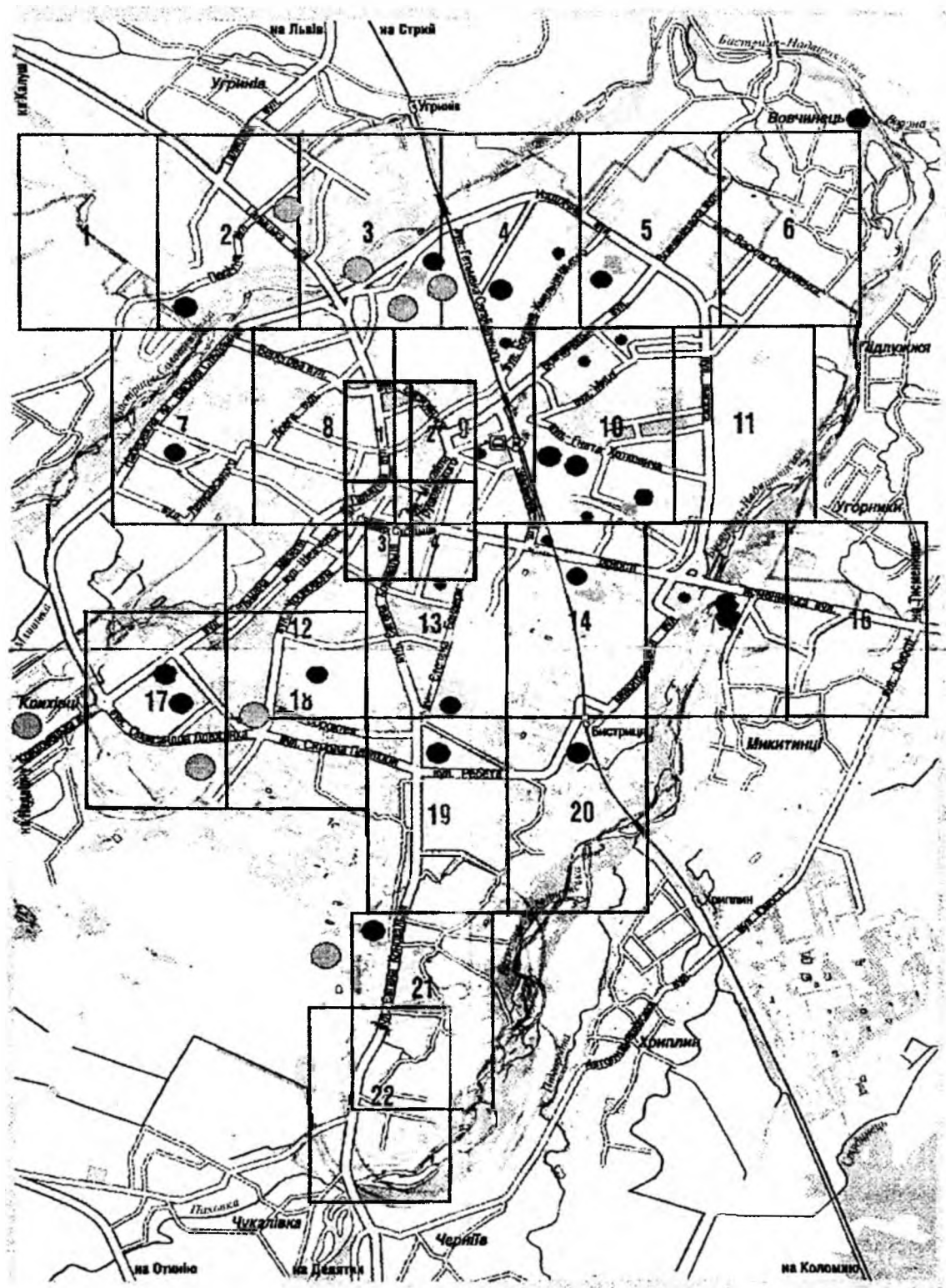
Матеріали і методи

Дослідження проведено маршрутним методом влітку-восени 2009 року за загальноприйнятною методикою.

Обстежено територію міста Івано-Франківськ та його околиць, яку умовно поділено на північну, південну, західну, східну і центральну частини. У кожній з них встановлено місцезростання та чисельність *Ambrosia artemisiifolia* L., відібрано по 25 особин для порівняння їх висот.

Результати та обговорення

У результаті наших досліджень на території міста Івано-Франківськ і в його околицях виявлено 36 місць зростання *Ambrosia artemisiifolia* L.: з них 13 у північній (вул. Пасічна, 36; Набережна ім. В. Стефаника (біля річки); Тролейбусна, 12; Церковна, 5; Перехідна, 20; Максимовича, 4; П.Сагайдачного, 29; Далека, 6; Урожайна, 42 а; Комунальна, 41; Вовчинецька, 108; Г, Хоткевича, 2; Героїв УПА, 12 а), 8 у центральній (вул. Залізнична, 135; Хриплинська, 9; Дєповська, 1; Матейки, 116; Сахарова, 38; С. Бандери, 53; Грюнвальдська, 7 а; Тимірязєва, 4), 6 у західній (вул. Довженка, 14 і 144 ; Сухомлинського, 4; Сухомлинського, 167; Карпатської січі, 2), 5 у східній (вул. Трускавецька, 37; Кисілевської, 10; Микитинецька, 7; Глінки, 8; Тисменицька, 206; Івасюка) і 4 у південній (вул. Ребета, 41 а; Коновальця, 290; Січинського, 17; Ребета, 23) частинах (рис. 1).

Легенда:

● (small, light grey)	10 – 30 особин на 1 м ²	● (medium, dark grey)	30 – 55 особин на 1 м ²
● (large, dark grey)	55 – 100 особин на 1 м ²	● (very large, dark grey)	більше 100 особин на 1 м ²

Рис. 1. Карта поширення *Ambrosia artemisiifolia* L. міста Івано-Франківськ і в його околицях (масштаб 1:25 617).

Ambrosia artemisiifolia L. переважно трапляється групами на пустищах, звалищах, відкосах залізничних колій, занедбаних сільськогосподарських ділянках, узбіччях автомобільних магістралей, будівельних майданчиках. Найбільша чисельність виду відмічена на півночі (100 особин на 1 м²), заході (зокрема, село Крихівці) і частково на півдні міста. Менш чисельними є популяції рослин у східній і південній частинах. Поряд з цим на ділянках з високою чисельністю *Ambrosia artemisiifolia* L. зустрічались також і ділянки з середньою (55-100 особин на 1 м²) і низькою (30-55 особин на 1 м²) чисельністю.

За життєвою формою *Ambrosia artemisiifolia* L. - однорічник. За морфологічною будовою генеративні пагони цього виду є ортотропними із видовженими міжвузлями. Залежно від умов зростання, довжина генеративного пагона коливається в межах від 40 до 60 см (табл.).

Найменша висота (40,7±1,03 см) у рослин, які зростають у центральній частині міста на противагу тим, які поширені на півдні, де їх висота становить 60,9±0,59 см і є максимальною.

Таблиця 1. Висота генеративного пагона *Ambrosia artemisiifolia* L. у різних частинах міста Івано-Франківська.

Частина міста	Статистичні параметри				
	висота рослини, середнє арифметичне (X)	дисперсія (S _x ²)	середнє квадрат. відхилення (S _x)	коєф. варіації (V)	стат. похибка (S _x)
Північ	45,7	8,72	2,95	6,45	0,59
Південь	60,9	8,84	2,97	4,88	0,59
Захід	59,7	29,69	5,45	9,13	1,09
Схід	46,0	11,86	3,44	7,48	0,69
Центр	40,7	26,29	5,13	12,6	1,03

За даними Державної інспекції з карантину рослин по Івано-Франківській області вперше *Ambrosia artemisiifolia* L. неофіційно виявлено 1992 року на вул. Будівельників (р-н «Каскад»), а офіційно 2007 року. На сьогоднішній день накладено карантинний режим на вул. Івасюка – 0,50 га і на вул. Набережній – 0,02 га.

Висновки

1. *Ambrosia artemisiifolia* L. найбільш засмічує північну, західну та південну частини міста Івано-Франківськ.
2. У місцях з високою чисельністю рослин зустрічають також ділянки з середньою і низькою чисельністю.
3. Менш чисельною *Ambrosia artemisiifolia* L. є у центральній та східній частинах міста, що очевидно обумовлено більшою заасфальтованістю цієї території і умовами зростання.
4. Найбільша висота генеративного пагона у рослин, які зростають у південній і західній частинах міста.

Література

1. Атлас міста Івано-Франківська. - ДНВП «Картографія», 2008. – 56 с.
2. Доброчаєва Д.Н., Котов М.И., Проскудин Ю.Н. и др. Определитель высших растений Украины. – К.:Фитосоцицентр, 1999. – С. 328.
3. Косолап М.П. Гербологія: Навчальний посібник. – К.: «Арістей», 2004. – С. 168-178.
4. Марьюшкіна В.Я., Соломаха В.А. Рудеральные сообщества с участием *Ambrosia artemisiifolia* L. северного степного Приднепровья // Вопросы динамики и синтаксономии антропогенной растительности. – Уфа, 1986. – С. 49-55.
5. Протопопова В.В., Мосякін С.Л., Шевера М.В. Фітоінвазії в Україні як загроза біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє. – К.: Інститут ботаніки НАН України, 2002. – 32 с.
6. Осипова К.П., Степанова А.В., Мамчур З.І. Поширення амброзії полинолістої (*Ambrosia artemisiifolia* L.) на території міста Львова // II Міжнародна наукова конференція студентів і аспірантів «Молодь та поступ біології» (Львів 21-24 березня 2006). – С. 113-114.

Маховська Л. Й. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Шумська Н. В.